

De bewijswaarde van het proces-verbaal van vaststelling van materiële feiten door een gerechtsdeurwaarder op verzoek van particulieren (art. 516 Ger.W.) en aanverwante vragen.

I. Inleiding en vraagstelling.

1. De wet van 6 april 1992 heeft de bepalingen van het gerechtelijk wetboek betreffende het statuut van de gerechtsdeurwaarders ernstig gewijzigd. Eén van deze wijzigingen betreft het tweede lid van het nieuwe artikel 516 Ger.W., namelijk "(de gerechtsdeurwaarders) kunnen aangesteld worden om vaststellingen te doen van zuiver materiële feiten, zonder enig advies uit te brengen met betrekking tot de gevolgen in rechte of in feite die daaruit zouden kunnen voortvloeien; zij kunnen ook op verzoek van particulieren tot die vaststellingen overgaan. Zij doen ook de vaststellingen die tot de wettelijke uitoefening van hun ambt behoren".

Met betrekking tot de precieze juridische kwalificatie van dergelijke "vaststelling van zuiver materiële feiten, zonder enig advies uit te brengen met betrekking tot de gevolgen in rechte of in feite die daaruit zouden kunnen voortvloeien" op verzoek van particulieren bestaat er geen eensgezindheid. Nochtans heeft de draagwijdte van deze wettelijke bepaling een vrij grote praktische betekenis. De kwalificatie van genoemd proces-verbaal kan namelijk belang hebben voor minstens vijf vragen.

a) Een eerste vraag waarvoor de kwalificatie belang kan hebben is de bewijswaarde (valeur ou force probante) ervan : levert dergelijk proces-verbaal - bij afwezigheid van een overeenkomst van partijen daaromtrent - een wettelijk verplicht bewijs op (force probante) of slechts vrije bewijswaarde (eventuele valeur probante), en dient in het eerste geval tegenbewijs te worden geleverd d.m.v. de valsheidsprocedure, althans wat sommige vermeldingen betreft, of mag het met alle middelen mag worden geleverd ?

b) Een tweede vraag waarvoor de kwalificatie belang kan hebben is of de gerechtsdeurwaarder het verzoek mag weigeren, dan wel verplicht is zijn ambt te verlenen.

c) De kwalificatie kan vervolgens belang hebben voor de territoriale bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder;

d) De kwalificatie kan ook belang hebben voor de registratieverplichting van de gerechtsdeurwaarder (en inschrijving van de akte in het repertorium);

e) Voor de burgerlijke aansprakelijkheid van de gerechtsdeurwaarder heeft de kwalificatie geen rechtstreeks belang, omdat het voor die aansprakelijkheid in beginsel niet beslissend is of de gerechtsdeurwaarder krachtens zijn openbaar ambt handelt. Wel is dit van belang voor de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de gerechtsdeurwaarder wegens valsheid in geschrifte :

- de materiële vervalsing wordt strenger gestraft wanneer zij geschiedt door een openbaar ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt (vgl. art. 194 en 196 Sw.);
- de intellectuele valsheid, meer bepaald het valselijk vaststellen van feiten, wordt slechts gestraft (behoudens hier niet relevante gevallen) wanneer zij geschiedt door een openbaar ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt (zie art. 195 Sw.).

Na een algemeen overzicht van de wettelijke criteria voor de kwalificatie bij elk van die vragen zal ik achtereenvolgens deze vijf vragen behandelen. Nadien komt een bijkomende vraag ter sprake, namelijk die van de mededeling (betekening ?) van de vaststelling van eventuele belanghebbende partijen.

II. Aanduiding van de wettelijke criteria.

a) Bewijswaarde

2. Behoudens andersluidende overeenkomst van partijen daaromtrent levert een akte slechts verplicht bewijs op indien dit uit de wet voortvloeit. Gaat het niet om een bewijs tegen de persoon die de akte heeft ondertekend (onderhands) of als zijn verklaring heeft laten verlijden (notarieel), dan wordt deze wettelijke bewijswaarde (behoudens enkele uitzonderingen) slechts toegekend aan authentieke akten, d.i. "een akte die in de wettelijke vorm is verleden voor openbare ambtenaren die daartoe bevoegd zijn ter plaatse waar zij is opgemaakt" (art. 1317 B.W.). Voor het antwoord op de vraag naar de bewijswaarde zijn dus in ieder geval van belang de wettelijke vorm en de bevoegdheid van de ambtenaar ter plaatse waar zij is opgemaakt. Doch daarnaast is er voor de authenticiteit nog een vereiste dat in art. 1317 B.W. niet wordt genoemd : de vaststelling ex propriis sensibus, of anders gezegd de zintuiglijke vaststelbaarheid van de te bewijzen feiten¹. Bij afwezigheid van één of meer van de drie genoemde vereisten heeft de akte slechts een vrije bewijswaarde.

b) De verplichte ambtsverlening

3. De verplichte ambtsverlening wordt bepaald door art. 517 Ger.W., dat stelt "de gerechtsdeur-

¹ Zie b.v. H. DE PAGE, Traité, III, nr. 758.

waarders is verplicht zijn ambt uit te oefenen telkens als hij erom wordt verzocht en voor ieder die erom verzoekt (...). Kriterium is hierbij of het verzoek een verzoek is tot uitoefening van zijn ambt. Daarbuiten is de gerechtsdeurwaarder niet verplicht aan enig verzoek te voldoen.

c) De territoriale beperking van de bevoegdheid

4. De territoriale beperking van de bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder is nu te vinden in art. 513, derde lid Ger.W. : "de gerechtsdeurwaarder mag zijn ambt slechts uitoefenen in het gerechtelijk arrondissement dat bij het K.B. tot benoeming is bepaald". Kriterium is hierbij de uitoefening van het ambt. Buiten zijn gerechtelijke arrondissement kan de gerechtsdeurwaarder zijn ambt niet uitoefenen en dus slechts vaststellingen doen zoals elke particulier.

d) De registratieverplichting

5. De registratieverplichting vinden we meer bepaald. in art. 19, 1° Wetboek registratie-, hypotheek- en griffierechten en geldt meer bepaald voor "de akten van notarissen; de exploiten en processen-verbaal van gerechtsdeurwaarders (in België verleden)". De inschrijving in het repertorium is krachtens art. 176 van hetzelfde Wetboek verplicht voor "alle akten van hun ambt". Is dat niet het geval, dan is geen registratierecht verschuldigd.

e) Strafrechtelijke aansprakelijkheid

6. Art. 195 Sw. bestraft met dwangarbeid "ieder openbaar ambtenaar die bij het opmaken van akten van zijn ambt het wezen of de omstandigheden ervan vervalst, hetzij door andere overeenkomsten te schrijven dan die welke partijen hebben opgenomen of gedictieerd, hetzij door als waar op te nemen, feiten die het niet zijn".

7. Hoewel het criterium voor elk van de vijf vragen kan samengevat worden als de "ambtsuitoefening", kan niet op voorhand worden uitgesloten dat dit begrip naargelang het probleem een andere betekenis kan hebben. Dit komt in ons recht overigens wel vaker voor. Daarom dienen deze vijf problemen toch afzonderlijk te worden ontleed.

III. Bewijswaarde.

8. Aan verklaringen en vaststellingen wordt - anders dan aan beschikkingen van de betrokken partij zelf (zie voor het onderscheid art. 1320 B.W.) - door de wet slechts dan een bijzondere bewijs-

waarde (force probante) verleend, wanneer deze vaststelling ex propriis sensibus geschiedt door een openbaar ambtenaar daartoe bevoegd ter plaatse waar zij is opgemaakt en in de wettelijke vorm (vgl. hoger). Kan een vaststelling door een gerechtsdeurwaarder op verzoek van een particulier beantwoorden aan deze voorwaarden en dus een bijzondere bewijswaarde verkrijgen ?

a) De bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder om qualitate qua dergelijke vaststellingen te doen en de daaruit voortvloeiende bewijswaarde - oude wet.

9. Onder de oude wet werd algemeen geoordeeld dat het doen van materiële vaststellingen op verzoek van een particulier, behoudens bijzondere gevallen, niet binnen de wettelijke taak van de gerechtsdeurwaarder viel en werd daaruit afgeleid 1° dat hij niet verplicht was zijn ambt te verlenen (zie Cass. 28 mei 1985², verderop besproken, en in werkelijkheid betrekking hebbende op het trekken van winnende loten) en 2° dat aan het proces-verbaal van vaststelling geen bijzondere bewijswaarde kon worden toegekend. Inderdaad was het doen van vaststellingen in het Ger.W. niet voorzien, behalve enkele specifieke vaststellingen krachtens een bijzondere wettelijke bepaling (ongeacht of daarbij sprake is van exploit of proces-verbaal) of vaststellingen in opdracht van de rechter.

Zo heeft het Hof van Beroep van Brussel geoordeeld dat het opstellen van een proces-verbaal van vaststelling niet behoort tot de wettelijke bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder, en hij in zulk geval handelt als gewoon getuige³. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het arrest deze overweging gebruikte als motief om te beslissen dat de afwezigheid van toestemming van de tegenpartij voor de vaststelling (in casu vaststelling van het feit dat deze in een bepaald goed bieren en dranken verkocht) niet de nietigheid van het P.V. met zich bracht. In welke zin de kwalificatie van de vaststelling voor deze discussie relevant kon zijn, valt m.i. echter niet te begrijpen : ofwel was de toestemming vereist omdat zonder deze toestemming de vaststelling een inbreuk was op de woning, de privacy, e.d.m., en dan gold deze vereiste ook voor de gerechtsdeurwaarder als privé-persoon, ofwel was ze dat niet, en dan gold ze evenmin voor de gerechtsdeurwaarder q.q. Voor onze vraag is het evenwel goed te benadrukken dat dit motief van het arrest dus niet gegeven werd om aan de vaststelling géén bewijswaarde toe te kennen, maar precies om de bewijswaarde ervan te ondersteunen.

Authenticiteit werd onder de oude wet daarentegen wél toegekend aan het proces-verbaal van een openbare verkoping, ook al ging het om een vrijwillige openbare verkoping. Deze authenticiteit

² Cass. 28 mei 1985, Arr.Cass., nr. 586.

³ Hof Brussel 11 maart 1964, Pas., II, 113.

gold vanzelfsprekend niet de schatting van de waarde van goederen, doch dat is om een andere reden, namelijk dat de waarde van goederen geen zintuiglijk waarneembaar feit is.

b) De bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder om qualitate qua dergelijke vaststellingen te doen en de daaruit voortvloeiende bewijswaarde - nieuwe wet.

10. Ook onder de nieuwe wet spreekt het vanzelf, dat zo het niet gaat om de vaststelling van materiële feiten die zintuiglijk kunnen worden vastgesteld, de akte van een gerechtsdeurwaarder geen dwingende bewijswaarde kan hebben⁴. Overigens, indien het niet gaat om zintuiglijk vaststelbare feiten, kan een vaststelling ook niet als een getuigenverklaring worden gekwalificeerd. In het systeem van ons bewijsrecht kan het dan uitsluitend om vermoedens gaan (behoudens het bijzondere geval van het deskundigenonderzoek). Een voorbeeld is de vaststelling van overspel : wat de gerechtsdeurwaarder zintuiglijk vaststelt is naar alle waarschijnlijkheid niet het overspel zelf, maar een aantal materiële feiten waaruit door middel van een rechterlijk vermoeden (présomption de l'homme) overspel kan worden afgeleid. De bewoordingen van art. 1016bis Ger.W. zijn op dit punt dan ook uitermate misleidend ...

Tallose andere handelingen van een gerechtsdeurwaarder vallen geheel buiten de categorie "vaststelling van materiële feiten die zintuiglijk kunnen worden vastgesteld" en de verbalisering ervan kan dan ook geen bijzondere bewijswaarde verkrijgen, dit ongeacht of zij tot de wettelijk omschreven bevoegdheid behoren of niet. Dit geldt b.v. voor de schatting van de waarde van (roerende) goederen, het lichten van uitgiften, uittreksels e.d.m.

Gaat het evenwel om de vaststelling van zuiver materiële feiten, zonder enig advies m.b.t. de gevolgen in feite of in rechte die daaruit zouden kunnen voortvloeien, zoals aangegeven in art. 516 Ger.W., dan is het minstens mogelijk dat de wet daaraan een bijzondere bewijswaarde toekent. Kan dergelijke bewijswaarde uit de tekst of het stelsel van de wet worden afgeleid ?

11. De uitdrukkelijke opname van de vaststelling van zuiver materiële feiten op verzoek van een particulier in de wettelijke omschrijving van de bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder (art. 516 Ger.W.) brengt m.i. echter mee dat een dergelijke vaststelling inderdaad een uitoefening van het ambt kan vormen. Bij de bespreking van het ontwerp van Gerechtelijk Wetboek (1967) werd dit ook ingezien : het verslag-De Baeck vermeldt dat de bevoegdheid om materiële vaststellingen te doen precies niét werd opgenomen in de tekst, ondanks het verzoek van de Nationale Kamer,

⁴ Vgl. reeds Hof Brussel, 30 juni 1966, R.W., 1968-69, 741, noot, B.R.H., 1967, 97.

omdat daardoor aan die vaststellingen een wettelijke bewijswaarde zou worden gegeven⁵. Het verslag-Hermans vermeldt eveneens dat het opnemen van die bevoegdheid in art. 516 Ger.W. van het proces-verbaal van vaststelling een authentieke akte zou maken, tenzij de wet uitdrukkelijk het tegendeel zou bepalen⁶.

Aan dit feit, namelijk dat de uitdrukkelijke opname in de wettelijke omschrijving van de bevoegdheid meebrengt dat genoemde vaststelling inderdaad een uitoefening van het ambt kan vormen, wordt m.i. géén afbreuk gedaan door de uitlatingen die bij de voorbereiding van het huidige art. 516 Ger.W. werden gedaan in de Commissie van Justitie van de Senaat. De voorbereidende werken stellen dat de Commissie van Justitie van de Senaat zich aansluit bij de interpretatie die gehaald wordt uit een brief van de Nationale Orde van advocaten, stellende dat "de louter formele vaststelling door een gerechtsdeurwaarder op verzoek van een particulier is geen professioneel proces-verbaal en vormt geen onomstootbaar bewijs. De magistraat blijft volledig vrij in zijn beoordeling van de waarde van het schriftelijk bewijs". In werkelijkheid vormt deze passage uit het nederlandstalige verslag een nederlandse vertaling van het franstalige verslag, waarin een franse vertaling werd opgenomen van een citaat uit een brief van de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders aan de Nationale Orde van advocaten⁷, en niet van de Nationale Orde van advocaten zelf. Deze laatste had namelijk oorspronkelijk gevraagd de rechterlijke waarderingsbevoegdheid uitdrukkelijk in de wettekst zelf op te nemen⁸, maar heeft daar later niet meer op aangedrongen. Vanuit het oogpunt van de Orde van advocaten gezien is het feit dat men niet op een wijziging van

⁵ In de uitgave Bruylant, p. 842.

⁶ P. 945 in de uitgave Bruylant.

⁷ De Nationale Kamer stelde daarin aan de Nationale Orde van advocaten als compromis voor om volgende toelichting te geven "De vaststelling, die door een gerechtsdeurwaarder wordt gedaan, van een zuiver materieel feit, op verzoek van een partikulier, is geen eigenlijke ambtsdaad en heeft geen dwingende bewijswaarde; de magistraat behoudt zijn volledige appreciatievrijheid over de waarde van deze geschreven getuigenis".

⁸ In de commentaar op het oorspronkelijke voorstel Suykerbuyk-Lallemand, die overigens vooral over de mogelijkheid van ondertekening van verzoekschriften door gerechtsdeurwaarders ging, werd ook aan onze vraag een korte passage gewijd : "tracht men ook het verrichten van feitelijke vaststellingen te institutionaliseren, maar uiteindelijk behoort deze werkzaamheid nu reeds tot de dagelijkse praktijk, terwijl aangaande de bewijskracht van de aldus gedane eenzijdige vaststellingen niets wordt vermeld, zodat de rechtbanken vrij blijven de credibiliteit van deze vaststellingen te appreciëren. Wellicht zou het in het belang van een goede procesvoering toch aanbeveling verdienen te suggereren dat deze appreciatebevoegdheid uitdrukkelijk mee in de wettekst zou worden opgenomen, al was het slechts om te vermijden dat men de opname van deze vaststellingsbevoegdheid in een wettekst zou misbruiken om er een vermoeden van geloofwaardigheid uit af te leiden".

de tekst heeft aangedrongen misschien een vergissing geweest, omdat de uitlating in de Senaatscommissie niet opweegt tegen de duidelijke tekst van de wet. Wat de gerechtsdeurwaarders betreft, kan men er ook op wijzen dat op het Congres van de Union inter-nationale te Brussel in 1970 een motie werd aangenomen waarin werd aangedrongen op een wettelijke bevoegdheid tot het doen van materiële vaststellingen met dezelfde bewijskracht als de andere akten van gerechtsdeurwaarders⁹.

De wetgever kon natuurlijk beletten dat dergelijke vaststelling, ook al geschiedt ze op grond van art. 516 Ger.W. in de uitoefening van het ambt, een bijzondere bewijswaarde zou hebben doch had dit dan ook in de tekst zelf moeten aangeven, wat dus niet is gebeurd (anders dan in Frankrijk, waar ze krachtens de uitdrukkelijke bepaling van de wet slechts een vermoeden kunnen wekken¹⁰).

12. De Toelichting bij het wetsvoorstel, dat tot de wijziging van art. 516 ger.W. heeft geleid, stelde dat het nodig was de vaststelling op verzoek van een particulier in de wet op te nemen, omdat deze dikwijls het enige middel is om snel en onherroepelijk een feit of een toestand door een beëdigd ambtenaar te laten vaststellen¹¹. Dit impliceert dat het voorstel ertoe strekte aan de vaststelling een zekere authenticiteit te geven.

Verder werden in het voorstel bepaalde taken weggelaten uit de wettelijke omschrijving, omdat de expliciete toevoeging ervan tot "extensieve interpretatie" aanleiding zou kunnen geven¹²; de vaststelling op verzoek van een particulier werd evenwel niet weggelaten. Daaruit blijkt dat men deze vaststelling een ander statuut wilde geven dan de weggelaten taken van de gerechtsdeurwaarder.

Zoals senator Suykerbuyk stelde¹³, is art. 516 Ger.W. niét restrictief in die zin dat er ook daarbuiten nog vele handelingen zijn die een gerechtsdeurwaarder kan stellen : die vormen evenwel geen uitoefening van het ambt in de zin van de wet. Het gaat hier b.v. om volgende handelingen - om het te houden bij diegene die getarifeerd werden - : de aanmaning per brief, de inning van

⁹ Verschenen in De gerechtsdeurwaarder (Nederland) 1970, 46 e.v., alsook in de bijdrage van M. TEEKENS, in De gerechtsdeurwaarder (Nederland) 1986, 68.

¹⁰ , art. 1, lid 2, in fine van het Statut des huissiers de justice, zoals gew. bij decreet nr. 55-604 dd. 20 mei 1955 : "Ils peuvent être commis par justice pour effectuer des constatations purement matérielles, exclusives de tout avis sur les conséquences de fait ou de droit qui peuvent en résulter; ils peuvent également procéder à des constatations de même nature à la requête de particuliers; dans l'un et dans l'autre cas, ces constatations n'ont que la valeur de simples renseignements".

¹¹ Stukken Senaat 1988-89 nr. 489-1 p. 6 en 7.

¹² Erdman, in Handelingen Senaat, 26 maart 1991, p. 1808.

¹³ Handelingen Senaat, 26 maart 1991, p. 1811.

schuldvorderingen, het doen van opzoekingen, e.d.m. In feite hoort ook het lichten van uitgiften, uittreksels e.d.m. in dit rijtje (het gaat daarbij immers om materiële daden, niet om verklaringen of rechtshandelingen van de gerechtsdeurwaarder), maar om historische redenen is dat wel blijven staan in de nieuwe wettekst, terwijl de andere genoemde handelingen, die men oorspronkelijk wou toevoegen, door amendering geschrapt werden uit het oorspronkelijke voorstel. Het lichten van uitgiften, uittreksels e.d.m. diende niet te worden geschrapt wou men misverstanden vermijden, omdat het daarbij niet gaat om vaststellingen die ex propriis sensibus geschieden. De vermelding ervan in art. 516 Ger.W. kan om die reden natuurlijk niet meebrengen dat het daarbij om authentieke akten zou gaan. De vermelding van de genoemde vaststelling op verzoek van een particulier in art. 516 Ger.W. brengt dit m.i. wel mee.

13. Ook de uitdrukkelijke beperking van de wettelijke taak van de gerechtsdeurwaarder tot zuiver materiële feiten, "zonder enig advies uit te brengen m.b.t. de gevolgen in feite of in rechte die daaruit zouden kunnen voortvloeien", kan alleen verklaard worden door de authenticiteit die aan die vaststellingen toekomt. Deze zinsnede zou anders geen enkele functie hebben.

14. De vaststellingen aangegeven in de derde zin van het tweede lid van art. 516 Ger.W. ("zij doen ook de vaststellingen die tot de wettelijke uitoefening van hun ambt behoren") verschillen m.i. niet van de eerste twee wat de authenticiteit betreft, maar geven aan welke vaststellingen die gerechtsdeurwaarder op eigen initiatief doet, zonder te zijn aangesteld of daartoe te zijn verzocht. Uit die zin kan m.i. dus geen argument geput worden tegen de hier verdedigde stelling.

15. Behalve deze argumenten uit de tekst van de wet en uit bepaalde parlementaire stukken is er ook nog een argument ex absurdo. Vermits zintuiglijke vaststellingen authentiek zijn indien ze in de uitoefening van het ambt geschieden, betekent dit omgekeerd ook dat zij alléén dan geen authentieke akte indien ze niet in de uitoefening van het ambt gebeuren, maar als privé-persoon. Nu is het vanzelfsprekend niet ondenkbaar dat een gerechtsdeurwaarder vaststellingen doet als privé-persoon, op verzoek van particulieren, en dergelijke vaststelling is vanzelfsprekend onderhands en zonder enige bijzondere bewijswaarde; maar dan valt men ook buiten het tarief. Ook zou dit (evenals de kwalificatie als "schriftelijk getuigenis") in het systeem van ons procesrecht moeten meebrengen dat, telkens wanneer die particulier deze vaststelling in rechte zou inroepen, de gerechtsdeurwaarder in beginsel dient te worden opgeroepen om die vaststelling onder ede te bevestigen. Ik neem aan dat dergelijke consequentie onwenselijk is, en overbodig zal worden geacht, precies omdat de gerechtsdeurwaarder een beëdigd ambtenaar is. Kortom, het is duidelijk dat een gerechtsdeurwaarder in geval van vaststelling op verzoek van een particulier niet optreedt als privé-persoon (particulier), maar qualitate qua, als gerechtsdeurwaarder. Indien een gerechts-

deurwaarder als privé-persoon vaststellingen wil doen, kan hij dat natuurlijk, maar dan dient hij zijn vaststellingen in een andere vorm in te kleden (geen "proces-verbaal"), kan hij geen beroep doen op het tarief, en moet hij erbij nemen als getuige te kunnen worden opgeroepen om zijn verklaringen onder ede te bevestigen. Wordt de gerechtsdeurwaarder toch vergoed voor zijn vaststelling, dan zal hij bovendien op het getuigenverhoor dienen mee te delen dat hij van de feiten kennis nam in uitvoering van een overeenkomst van huur van werk of diensten (zie art. 937, 4° ger.W.), wat in het normale geval de waarde van zijn getuigenis zou moeten verminderen.

Dat enkel plaats, datum en partijen authentiek zouden worden vastgesteld, en niet de overige materiële feiten, lijkt mij onmogelijk : in éénzelfde akte kan een gerechtsdeurwaarder niet qualitate qua én buiten zijn ambt om optreden.

16. Hiertegen kan men opwerpen dat vele andere geschriften van gerechtsdeurwaarders ook geen authentieke akten zijn, maar evenmin handelingen die slechts als privé-persoon worden gesteld. De verklaring ligt m.i. daarin, dat een openbaar ambtenaar, ook al treedt hij als dusdanig op, aan zijn geschriften maar een bijzondere bewijswaarde kan verlenen in zoverre daarin materiële feiten ex propriis sensibus worden vastgesteld. Akten waarin geen dergelijke materiële vaststellingen geschieden kunnen dan ook niet die bijzondere bewijswaarde hebben, en dit is b.v. het geval met een schatting zonder meer : de geschatte waarde van een goed is immers niet vatbaar voor zintuiglijke waarneming. Het proces-verbaal van verkoping daarentegen is wél een authentieke akte, ook al geschiedt de verkoop op verzoek van een particulier. De dwingende bewijswaarde zal natuurlijk opnieuw slechts betrekking hebben op zintuiglijk waarneembare materiële feiten.

17. Aan de vaststelling van materiële feiten door een "aangesteld" gerechtsdeurwaarder wordt doorgaans wél authenticiteit toegekend. Dit stemt overigens overeen met de authenticiteit die doorgaans toegekend wordt aan de zuiver materiële vaststellingen van een gerechtelijk deskundige¹⁴. Welnu, art. 516 Ger.W. maakt geen onderscheid, wat de bewijswaarde betreft, tussen de vaststellingen na "aanstelling" (meer bepaald. door de rechter) en vaststellingen op verzoek van een particulier.

18. Nu zou men kunnen opwerpen dat de authenticiteit maar kan erkend worden voor opdrachten tot vaststelling die ofwel bepaaldelijk door de wet ofwel door een rechter worden gegeven. Zo zou men kunnen opwerpen :

a) dat de materiële vaststellingen van een deskundige slechts authenticiteit kunnen hebben wanneer

¹⁴ B.v. CLOQUET, Deskundigenonderzoek, nr. 479 e.v.; contra evenwel P. LURQUIN, Traité de l'expertise, Bruylant 1985, nr. 169.

het om een gerechtelijk deskundige gaat.

b) dat de materiële vaststellingen door een gerechtsdeurwaarder die door de wet als bewijsmiddel georganiseerd worden, een aanstelling door de rechter voorschrijven, meer bepaald. art. 1016 bis Ger.W. inzake vaststelling van overspel.

Deze opwerpingen zijn m.i. niet beslissend.

ad a) De verklaring hiervoor is dat een deskundige daarbuiten geen openbare functie uitoefent en meer bepaald ook niet beëdigd is. Een gerechtsdeurwaarder daarentegen is door de Koning benoemd met de taak zoals omschreven in art. 516 Ger.W. en is een beëdigd ambtenaar.

ad b) De verklaring hiervoor is dat deze vaststelling een inbreuk vormt op grondwettelijk of wettelijk gewaarborgde rechten zoals de persoonlijke vrijheid en privacy en de onschendbaarheid van de woning en dus - cfr. het EVRM - krachtens de wet moet geschieden en daarbij met bijzondere waarborgen kan worden omgeven.

19. Uit het voorgaande volgt dat de vaststellingen van zuiver materiële (zintuiglijk waarneembare) feiten, gedaan door een gerechtsdeurwaarder op verzoek van een particulier binnen zijn territoriale bevoegdheid m.i. in beginsel authentieke akten vormen, tenzij de gerechtsdeurwaarder de vaststellingen louter als privé-persoon deed, wat moet worden beoordeeld aan de hand van de vorm die hij zelf aan de vaststelling geeft.

c) de vaststelling van verklaringen en het schriftelijk bewijs van rechtshandelingen.

20. Sommige auteurs¹⁵ hebben - in een andere context - de stelling verdedigd dat wanneer een - buitengerechtelijke - mondelinge verklaring van een partij door een openbaar ambtenaar binnen zijn bevoegdheid wordt geverbaliseerd, doch dit proces-verbaal door de partij die de verklaring heeft afgelegd niet werd ondertekend, dit proces-verbaal desondanks toch - zelfs authentiek - schriftelijk bewijs van een rechtshandeling zou opleveren in de zin van art. 1319 B.W. of minstens een begin van schriftelijk bewijs. Dit is onjuist¹⁶. Het proces-verbaal levert bewijs op van het materiële feit dat een bepaalde persoon iets heeft verklaard, meer niet. Voor zover deze verklaring zuiver als feit in aanspraak wordt genomen, is dit feit daarmee bewezen. Maar wanneer het niet om een zuiver feitelijke verklaring gaat (een "énonciation"), maar om een "beschikking" in de zin van art. 1320

¹⁵ O.m. H. DE PAGE, *Traité*, III nr. 892 p. 913-914; L. CORNELIS & L. SIMONT, "Bewijsrecht en technologische evolutie : enkele overwegingen", in *Technologie en recht*, Kluwer Antwerpen 1987, 152 e.v., nr. 14.

¹⁶ Vgl. J. RONSE, *Wisselbrief en orderbriefje*, APR, nr. 1980 v.; Cass. (fr.), 10 april 1986, *Bull.civ.*, III nr. 40 p. 31, in verbreking van Hof Nouméa 3 mei 1984.

B.W. (een overeenkomst, aanbod of aanvaarding, belofte of andere rechtshandeling met "bindende kracht")¹⁷ kan er slechts sprake zijn van schriftelijk bewijs van deze rechtshandeling indien de akte door de betrokkene wordt ondertekend en kan er maar sprake zijn van een begin van schriftelijk bewijs voor zover deze van hem uitgaat, wat hier niet het geval is¹⁸. De niet ondertekende verklaring, zelfs geakteerd in een proces-verbaal, is louter een zuiver mondelinge buitengerechtigde bekentenis in de zin van art. 1355 B.W. en kan dus slechts bewijswaarde hebben in die gevallen waarin getuigen- en vermoedensbewijs toegelaten is.

d) het tegenbewijs tegen de vaststellingen in een authentieke akte.

21. Traditioneel wordt geleerd dat de authenticiteit van een akte op twee elementen betrekking heeft : nl. 1° de uitwendige bewijskracht of kwalificatie van een akte als authentieke akte ("wat er uitziet als een authentieke akte van een bepaald ambtenaar wordt geacht een akte van die ambtenaar te zijn tot bewijs van valsheid") en 2° de formele of middellijke bewijswaarde ("wat door de ambtenaar zintuiglijk werd vastgesteld geldt eveneens tot tegenbewijs van valsheid"). Dat de authenticiteit van een akte omgekeerd geen betrekking heeft op de bindende kracht van de erin opgenomen beschikkingen wordt terecht vrij algemeen aanvaard (vgl. hierboven c).

Problematisch is evenwel de traditionele opvatting over het tegenbewijs dat zou moeten geleverd worden tegen de formele of middellijke bewijswaarde, d.i. het al dan niet bewezen zijn van de in de akte vastgestelde zintuiglijk waarneembare feiten (inbegrepen de datum, identiteit partijen e.d.m.). Deze stelt namelijk dat daartoe minstens de burgerlijke valsheidsprocedure moet worden gevolgd van art. 895 e.v. Ger.W. Nu bepaalt het desbetreffende art. 902, lid 2 Ger.W. dat het onderzoek verricht worden overeenkomstig de bepalingen betreffende het schriftonderzoek (art. 883 e.v. Ger.W.). Dit onderzoek geschiedt door middel van schriftvergelijking. Nu is schriftvergelijking een geschikt middel om materiële schriftvervalsingen na te gaan (materiële valsheid), maar is het natuurlijk onzinnig om intellectuele valsheid - nl. beweren dat men bepaalde zaken zintuiglijk heeft vastgesteld wanneer dat niet het geval is - op te sporen¹⁹. Intellectuele valsheid moet worden

¹⁷ Voor het onderscheid tussen mededelende en beschikkende akten, zie mijn De invloed van de goede trouw op de kontraktuele schuldvorderingen, Story Brussel 1990, p. 52 v. nr. 47, en mijn "Bewijs- en verbintenisrechtelijke beschouwingen omtrent het stilzitten van de aangesprokene bij een faktuur en bij andere vormen van aanspraakbevestiging", T.B.H., 1991, p. (463) 474 nr. 6.

¹⁸ Dit is wel het geval indien de niet-ondertekende akte in opdracht van de verklaarder werd opgemaakt, zoals bv. een telegram. Het proces-verbaal van veiling in opdracht van de verkoper door een ambtenaar opgemaakt, is om die reden een schriftelijk bewijs tegen de verkoper.

opgespoord volgens de technieken van de historische kritiek - waar juristen weinig kaas van gegeten hebben -, waarbij onder meer een ondervraging van de betrokkene zelf noodzakelijk is.

Ik meen dan ook een ernstig vraagteken te moeten plaatsen bij de traditionele leer dat het tegenbewijs tegen de authentieke vermeldingen van akten van openbare ambtenaren slechts zou kunnen worden geleverd door middel van de valsheidsprocedure.

IV. De verplichte ambtsverlening.

22. Dient men nu hieruit ook af te leiden dat een gerechtsdeurwaarder verplicht is zijn ambt te verlenen om dergelijke vaststellingen te doen ?

Bij mijn weten heeft het Hof van cassatie onder de gelding van het gerechtelijk wetboek slechts tweemaal uitspraak gedaan over de verplichte ambtsverlening door een gerechtsdeurwaarder :

- in zijn arrest van 23 mei 1991²⁰ heeft het Hof beslist dat een gerechtsdeurwaarder verplicht is zijn ambt te verlenen voor de tenuitvoerlegging van de grosse van een notariële akte wanneer hij daarom wordt verzocht, ook al werd er door zijn verzoeker geen vonnis (in casu) tot uitdrijving bekomen;

- in zijn arrest van 28 mei 1985²¹ daarentegen heeft het Hof beslist, onder de gelding van het oude art. 516 van het Ger.W., dat het opstellen van een akte van vaststelling behoudens bijzondere gevallen niet tot de wettelijke opdracht van de gerechtsdeurwaarder behoort, en hij dus niet verplicht is zijn ambt te verlenen. Dit arrest werd geveld in een strafzaak, waarbij een gerechtsdeurwaarder vervolgd was wegens medewerking aan een verboden loterij, en zich verweerde met de stelling dat hij verplicht was zijn ambt te verlenen en dus niet gehouden was de regelmatigheid van de loterij na te gaan. Hoewel het middel (en dus het arrest) spreken van het doen van materiële vaststellingen, bestond de gewraakte handeling van de gerechtsdeurwaarder in casu niét in een vaststelling, maar in het trekken zelf van de winnende loten. Het spreekt vanzelf dat, wat ook de interpretatie moge zijn van art. 517 in verband met het nieuwe art. 516 Ger.W., het trekken van loten niet tot de wettelijke opdracht van een gerechtsdeurwaarder behoort, en deze dus nooit daartoe verplicht kan zijn.

Bij het eerstgenoemde arrest kan nog melding gemaakt worden van het vonnis van de Rechtbank te

¹⁹ Zie N.K.F. LAND's Verklaring van het burgerlijk wetboek, deel VI (Bewijs) door J. EGGENS, Bohn Haarlem 1933, p. 96 v.

²⁰ Arr., nr. 487, R.W., 1991-92, noot J. LAENENS, R. Not.B., 1991, 532.

²¹ Arr., nr. 586.

Brussel dd. 11 januari 1974²² dat de ministerieplicht ook erkende voor een tenuitvoerlegging d.m.v. lijfswang.

23. Het Hof van Beroep van Brussel heeft zoals gezegd in zijn arrest van 11 maart 1964²³ geoordeeld dat het opstellen van een proces-verbaal van vaststelling niet behoort tot de wettelijke bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder, en hij in zulk geval handelt als gewoon getuige. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het arrest deze overweging gebruikte als motief om te beslissen dat de afwezigheid van toestemming van de tegenpartij voor de vaststelling (in casu vaststelling van het feit dat deze in een bepaald goed bieren en dranken verkocht) niet de nietigheid van het P.V. met zich bracht. Hoger heb ik reeds aangegeven niet in te zien hoe de kwalificatie van de vaststelling voor deze discussie relevant kon zijn. Verder is de kwalificatie van de positie van de gerechtsdeurwaarder als getuige m.i. voor ernstige kritiek vatbaar, kritiek die ik hierboven (III, 5°) reeds heb gegeven.

24. De bestaande rechtspraak biedt m.i. dus nauwelijks houvast voor de vraag of de gerechtsdeurwaarder verplicht is zijn ambt te verlenen voor materiële vaststellingen op verzoek van een particulier. Nu is het m.i. wel duidelijk dat hoewel de ratio legis van de verplichte ambtsverlening te vinden is in het monopolie van de gerechtsdeurwaarder²⁴. De verplichting tot ambtsverlening hangt dan ook af van het antwoord op de vraag of de verzoekende particulier hetzelfde juridisch resultaat, namelijk een vaststelling door een beëdigd ambtenaar (authentieke vaststelling), ook op een andere, min of meer gelijkwaardige, wijze kan bereiken. Daarbij geldt ook dat het feit dat een monopolie gedeeld wordt met andere gereguleerde beroepen - en dus niet volledig exclusief is - op zichzelf niet voldoende is om een openbaar ambtenaar te ontheffen van de verplichting zijn ambt te verlenen.

De vraag luidt dus of een particulier voor het doen van materiële vaststellingen op authentieke wijze over een alternatief beschikt. Volgens de reeds aangehaalde Toelichting bij het wetsvoorstel dat tot de wijziging van art. 516 ger.W. heeft geleid, is de vaststelling door een gerechtsdeurwaarder dikwijls het enige middel om snel en onherroepelijk een feit of een toestand door een beëdigd ambtenaar te laten vaststellen²⁵. Deze uitlating is evenwel niet bindend, indien zij feitelijk onjuist zou zijn. In werkelijkheid bestaat er meestal een alternatief, namelijk de gerechtelijke aanstelling

²² J.T., 732.

²³ Pas., II, 113.

²⁴ Vgl. b.v. ROUARD, Traité élémentaire de droit judiciaire privé, nr. 280 p. 316 en nr. 886 p. 593.

van een deskundige, zo nodig in kort geding of zelfs op éénzijdig verzoekschrift, aanstelling die o.m. door art. 584 Ger.W. uitdrukkelijk wordt voorzien. Niets belet overigens dat een gerechtsdeurwaarder als deskundige wordt aangesteld.

Dit alternatief is echter in vele gevallen niet evenwaardig : de deskundige kan weigeren (en kan acht dagen wachten om zijn beslissing daaromtrent te nemen, art. 965, lid 2, Ger.W.) en de snelheid van zijn tussenkomst kan beduidend minder zijn dan die van een gerechtsdeurwaarder.

M.i. betekent dit dat de gerechtsdeurwaarder verplicht is zijn ambt te verlenen in die gevallen waarin de verzoeker niet over een volwaardig alternatief beschikt, wat een feitenkwestie is die van geval tot geval kan verschillen, en onder voorbehoud van de zo dadelijk (onder 5 en 6) aan te geven beperkingen. In de meeste gevallen - behalve de bijzonder spoedeisende - zal de gerechtsdeurwaarder echter wel het recht hebben de opdracht te weigeren en de verzoeker te verwijzen naar de rechter met de mededeling dat hij de aanstelling van een expert (die een gerechtsdeurwaarder kan zijn) kan vorderen, zonodig in kort geding of op éénzijdig verzoekschrift.

25. De opwerping dat er geen ministerieplicht bestaat voor andere in art. 516 Ger.W. genoemde handelingen van een gerechtsdeurwaarder kan m.i. beantwoord worden door erop te wijzen dat de gerechtsdeurwaarder geen monopolie heeft, zelfs geen gedeeld, over die handelingen. Dit geldt b.v. voor het lichten van uitgiften en processtukken (dat kan de partij zelf), het neerleggen van verzoekschriften (id.), de schattingen van goederen (niet gereguleerde activiteit), e.d.m. Het verschil met de vaststelling van materiële feiten is dat er in al die gevallen geen probleem bestaat van verlening van authenticiteit, reden waarom een ministerieplicht voor vaststellingen niet kan worden uitgesloten.

26. Vanzelfsprekend geldt deze mogelijkheid dat een gerechtsdeurwaarder verplicht zou kunnen zijn zijn ambt te verlenen uitsluitend voor de vaststelling van zuiver materiële feiten. Daaromtrent kan, gezien de tekst van art. 516 Ger.W., geen enkele twijfel bestaan. Gerechtsdeurwaarders zullen er hun verzoekers wellicht maar al te vaak op moeten wijzen dat de door hen gevraagde vaststellingen niet zintuiglijk waarneembaar zijn. Of dat het menselijkerwijze onmogelijk is het voortdurend karakter van een bepaalde prestatie gedurende langere tijd vast te stellen, zoals b.v. het feit dat iemand 4 dagen en nachten aan één stuk door zou windsurfen - om in het Guinness Book of records te komen natuurlijk²⁶.

²⁵ Stukken Senaat 1988-89 nr. 489-1 p. 6 en 7.

²⁶ Voorbeeld van J. KOK, "Mijn ervaring met het proces-verbaal van constatering", De gerechtsdeurwaarder 1986, 119 v.

27. Het is even vanzelfsprekend dat een gerechtsdeurwaarder elke opdracht mag weigeren waarvan de uitvoering onwettig zou zijn, b.v. omdat zij een inbreuk zou vormen op rechten of vrijheden die gewaarborgd worden door de wet, de grondwet of een internationaal Verdrag (meer bepaald het E.V.R.M.), zoals de persoonlijke vrijheid of privacy van derden (i.h.b. de tegenpartij), de onschendbaarheid van de woning of van de eigendom, e.d.m.

V. Territoriale bevoegdheid.

28. De beperking van de territoriale bevoegdheid van een gerechtsdeurwaarder heeft, overeenkomstig art. 513, derde lid Ger.W., slechts betrekking op daden in de uitoefening van het ambt. Overeenkomstig mijn besluit in III. heeft zij dus betrekking op de vaststellingen van zuiver materiële feiten gedaan op verzoek van een particulier, tenzij de gerechtsdeurwaarder deze vaststellingen louter als privé-persoon deed. Anders uitgedrukt : indien de gerechtsdeurwaarder op verzoek van een particulier vaststellingen doet buiten zijn arrondissement, dan handelt hij als privé-persoon, met alle hogergenoemde gevolgen vandien (buiten tarief, mogelijkheid te worden opgeroepen als getuige, e.d.m.). In die gevallen treedt hij inderdaad op als "gewoon getuige". Of hij dit mag is een deontologische vraag, waar ik hier niet op inga (er was reeds voor de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen een Aanbeveling van de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders waarbij de gerechtsdeurwaarders verzocht werden geen vaststellingen te doen buiten hun arrondissement).

29. Het feit dat andere in art. 516 Ger.W. genoemde handelingen, meer bepaald het lichten van uitgiften en processtukken, niet tot het arrondissement beperkt dienen te blijven, is m.i. niet beslissend. Hoger (III, 2°) stelde ik reeds dat deze handelingen niet thuishoren in art. 516 Ger.W. en daar louter om historische redenen zijn blijven staan; het gaat hier om materiële daden, niet om verklaringen of rechtshandelingen van de gerechtsdeurwaarder. Hetzelfde geldt voor daden als het doen van opzoeken, de publikatie in dagbladen, e.d.m.

De ondertekening van verzoekschriften (een akte van rechtspleging), alsook alle authentieke akten, waaronder b.v. het aanbod van betaling en de openbare verkopen van roerende goederen, dienen daarentegen wel beperkt te blijven tot het arrondissement. Voor andere onderhandse akten, zoals de minnelijke inning van schuldvorderingen of de aanmaning per brief, geldt deze beperking m.i. niet.

VI. Registratieverplichting.

30. Onder de gelding van het oude art. 516 Ger.W. werd, in overeenstemming met wat toen voor de voorgaande vragen gold, aanvaard dat er geen registratieverplichting bestond voor de vaststellingen door een gerechtsdeurwaarder die ons bezighouden²⁷.

31. Onder de nieuwe wet is het hogergenoemde criterium voor de beoordeling van het authentiek karakter van de vaststellingen, namelijk het optreden als gerechtsdeurwaarder (en niet als privé-persoon) - wat uit de vorm van de akte moet blijken - binnen zijn territoriale bevoegdheid, m.i. ook beslissend voor de registratieverplichting. De Directeur-generaal van het Ministerie van Financiën, sector registratie heeft dit standpunt reeds verkondigd in een omzendbrief van 8 juli 1992 (nr. 7) aan de ontvangers van de registratiekantoren.

Indien uit de vorm van de akte blijkt dat de gerechtsdeurwaarder als privé-persoon optreedt, en de akte dus niet authentiek is, is deze registratie natuurlijk niet verplicht.

32. Schattingen en door een gerechtsdeurwaarder ondertekende verzoekschriften zijn niet onderworpen aan de registratieverplichting omdat het hier wel om onderhandse akten gaat en niet om authentieke akten : ze omvatten immers geen vaststellingen van zintuiglijk waarneembare feiten. Hetzelfde geldt voor handelingen zoals een buitengerechtelijke aanmaning (art. 7 Tarief gerechtsdeurwaarders), een ontwerp van evenredige verdeling (art. 1629, lid 2, art. 10 tarief), een verzoek tot aangifte van schuldvordering per aangetekende brief (art. 1627 Ger.W.), de inning van schuldvorderingen (art. 8 Tarief), e.d.m. Uit het feit dat al deze handelingen niet moeten worden geregistreerd kan evenwel niets worden afgeleid voor de vaststellingen van materiële feiten.

VII. Strafrechtelijke aansprakelijkheid.

33. Voor de verzwaarde strafrechtelijke aansprakelijkheid kan hetzelfde criterium worden gehanteerd als voor de bewijswaarde. De ratio legis van deze verzwaarde aansprakelijkheid heeft immers te maken met het bijzondere vertrouwen dat men in de (bewijswaarde van de) ambtsdaden van een ministerieel ambtenaar mag stellen.

VIII. Publiciteit te geven aan de akte van vaststelling.

34. Naast de hogergenoemde vragen waarvoor de kwalificatie van de hier besproken vaststellingen belang heeft, rijst tenslotte nog de vraag of er bepaalde formaliteiten moeten worden vervuld voor de tegenwerpelijheid van de vaststelling aan de betrokken partijen.

²⁷ Zie b.v. F. WERDEFROY, Registratierechten, tweede uitgave, nr. 135, 1°.

35. Het spreekt vanzelf dat een voorafgaande betekening of kennisgeving aan de eventuele tegenpartij niet noodzakelijk is, tenzij de wet zulks bepaalt voor bijzondere gevallen. Dit volgt overigens a fortiori uit het cassatie-arrest van 18 december 1992, volgens hetwelk ook de machtiging tot vaststelling van overspel niet moet worden betekend vooraleer tot die vaststelling over te gaan²⁸.

36. Wat de mededeling van de gedane vaststellingen aan partijen of derden betreft, wordt in art. 516 Ger.W., anders dan in vele specifieke wettelijke bepalingen, niets vermeld. De wet zou overigens geen algemene regel kunnen geven, aangezien er niet noodzakelijk een actuele tegenpartij is. Het gaat ook niet om een akte van rechtspleging, waarvan betekening of kennisgeving geschiedt overeenkomstig art. 34 Ger.W. Voor zover er enige mededeling moet geschieden, geschiedt deze dan ook vormvrij, zoals b.v. ook de kennisgeving van de bevindingen (preliminaria) van een deskundige (uit de franse tekst van art. 978 Ger.W. blijkt dat het daar niet gaat om een "kennisgeving" in de zin van art. 32, 2°, Ger.W., maar om een loutere mededeling). Doch m.i. is er geen enkele regel die een mededeling voorschrijft, zolang de stukken niet gebruikt worden in een rechtspleging. In het laatste geval gelden de gewone regels voor mededeling van stukken, d.w.z. door neerlegging ter griffie of in der minne tussen advocaten.

37. Dit verhindert niet dat een gerechtsdeurwaarder die qualitate qua optreedt, dit openlijk dient te doen, d.w.z. zijn hoedanigheid op verzoek kenbaar dient te maken. Het verborgen houden van zijn opdracht zou maken dat de gerechtsdeurwaarder zich als privé-detective gedraagt, wat in strijd zou zijn met de desbetreffende wet van 19 juli 1991.

38. Ook heeft elke belanghebbende partij recht om inzage te krijgen van de akte van vaststelling. Desnoods zou daartoe de procedure van art. 1372 e.v. Ger.W. kunnen worden aangewend.

Besluit.

De bedoeling van we wetgever bij de opname van een bepaling over de vaststelling van materiële feiten door gerechtsdeurwaarders op verzoek van particulieren was de burger een middel te geven om snel en onherroepelijk een feit of een toestand door een beëdigd ambtenaar te laten vaststellen. Deze mogelijkheid is zeer zinvol, en men moet dan ook de daarmee verbonden consequenties van dit middel aanvaarden, waaronder de dwingende bewijswaarde ervan. We zijn ervan overtuigd dat gerechtsdeurwaarders dit middel gewetensvol zullen gebruiken en zich niet zullen laten verleiden

²⁸ R.W., 1992-93, 1061

tot het doen van vaststellingen van feiten die menselijkerwijze gesproken niet zintuiglijk vaststelbaar zijn. Mijn belangrijkste bedenking betreft het feit dat er geen zinvolle procedure bestaat om tegenbewijs te leveren tegen - naar we mogen aannemen omzeggens steeds ongewilde - intellectuele valsheid van dergelijke vaststellingen, maar deze kritiek betreft niet zozeer het procesverbaal van vaststelling door een gerechtsdeurwaarder in het bijzonder, maar de traditionele opvatting over tegenbewijs tegen intellectuele valsheid in authentieke akten in het algemeen.

prof. M.E. STORME